

Mill in Boxtel: een goed idee, maar met hindernissen

Ton van Eijden*

Nederland is, zoals de meeste WTKG-ers maar al te goed zullen weten, niet erg rijk bedeeld met goede fossiel-vindplaatsen. Erger nog, je kunt ze op de vingers van één hand tellen. Het is niet voor niets dat velen van ons de keuze van hun vakantiebestemming laten hangen van de vondstmogelijkheden aldaar.

Toch heeft ons vlakke kikkerlandje een paar plaatsen waar wel degelijk leuke dingen gevonden kunnen worden. Eén van die plaatsen is zandzuigerij 'de Kuilen' bij Mill. Door de ligging op de Peelhorst liggen laat-miocene groenzanden hier vrij dicht onder het oppervlak, slechts bedekt door een aantal meters rivierzand en -grind. Rijkswaterstaat gebruikt dit materiaal als ophoging bij de aanleg van wegen. De winning vindt plaats met een zandzuiger in een plas die 's zomers als recreatieterrein wordt gebruikt. Het

..toen Eddy even later een *hastalis* van zeker zeven centimeter..

zand wordt opgespoten in bekkens, en vandaar met vrachtwagens afgevoerd.

De groenzanden zijn zo interessant omdat er op een paar niveau's veel fossielen in voorkomen. Om het nog leuker te maken zijn zowel mollusken, haaien- en roggentanden, als vogel- en zoogdierbotten te vinden. Voor elk wat wils dus, al is de vindplaats het meest bekend onder de haaientangenzamelaars. De uitvoerder weet dat 'ons soort mensen' in de fossielen geïnteresseerd is, en zich niet door bordjes als 'drijfzand levensgevaar' laat afschrikken, en dat het neerzetten van hekken vergeefse moeite is. Met andere woorden, zolang we niets vernielen kunnen we onze gang gaan.

Dat is natuurlijk erg prettig. Toch zijn er ook nadelen aan. De ruimte rond de spuitmond is vrij beperkt, wat een excursie met een grote groep lastig maakt. En - nog veel belangrijker - er is niet van tevoren in te schatten of er materiaal van de juiste diepte, met een leuke fossielinhoud, zal zijn opgespoten. Ook is het moeilijk om de fijnere fractie te bemonsteren. De zanden zijn nat, maar er is geen open water om ook nat te zeven. In de praktijk betekent dit dat

er met vrij grove zeven moet worden gewerkt.

Onze onovertroffen geologisch secretaris had daarom al een tijd geleden het plan opgevat om een vrachtwagenlading materiaal uit de fossielhoudende delen van het pakket te vervoeren naar een locatie waar wel nat kan worden gezeefd. Die plaats was snel gevonden: Oertijdmuseum 'de Groene Poort' te Boxtel.

Het bleek echter nog niet zo simpel om dit idee ook uit te voeren, er werd alsmaar op de verkeerde diepte materiaal gewonnen. Onze Stef is echter vasthoudend en uiteindelijk kon een hele vrachtwagenlading met een grijper uit het bekken worden gehaald. Het zeven vond plaats op 21 en 22 november. En daarna was er nog voldoende over om op 6 december nog een keer te gaan zeven.

De maand november kenmerkte zich in 2009 door buitengewoon herfstige meteorologische condities. Depressie na depressie koerste over en langs ons land, gepaard met veel wind en veel regen. De weersverwachtingen voor het week-einde werden in de loop van de week gelukkig beter, vooral voor de zaterdag, de dag dat ik ging zeven. Hoewel er onderweg nog een buitje viel, was het opgeklaard toen Eddy en ik tegen tien arriveerden als een der eersten. Hetgeen de gelegenheid bood om een kopje koffie te nuttigen.

'De Groene Poort' beschikt achter en naast het museumgebouw over een ruim terrein, dat er zo laat in het jaar vrij troosteloos bij lag. Daardoor zaten we niemand in de weg. Het materiaal was gestort en er was een kuil gegraven voor het nat zeven. Maar daar is toch echt water voor nodig en dat zat allemaal nog in een meertje, enkele tientallen meters verderop. Er was een mechanisch probleem: de pomp. De motor draaide wel, maar pompen wilde hij niet. Sylvia en Ton hadden ook een pomp bij zich, dus die werd aangesloten. Helaas, helaas, deze pomp wilde zelfs niet eens aanslaan. Ondertussen had zich een vijftiental deelnemers verzameld, die allemaal ongeduldig stonden te wachten. De mechanici trokken zich van dat ongeduld niets aan, en weigerden halsstarrig dienst. Dit tot groeiende wanhoop van Stef en de andere mecaniciens.

Bij gebrek aan alternatief werd dus maar begonnen met droog zeven. Het museum had een aantal kruiwagens ter beschikking gesteld om het zand van de hoop naar de kuil te vervoeren. Hoewel het die nacht ervoor hard had geregend waren er op de hoop niet veel fossielen te zien, enkel wat schelpfragmenten en wat stukjes fosforiet. Kruiwagens en emmers werden volgeschreept, en vol goede moed ging iedereen aan het werk. De eerste vondsten lieten wat op zich wachten, maar dat mocht de pret niet drukken. De tanden moeten er toch echt in zitten! En toen Eddy even later een *hastalis* van zeker zeven centimeter uit zijn zeef haalde, stegen de verwachting nog verder.

Het weer liet zich intussen van zijn beste kant zien, de zon straalde op een manier die helemaal niet aan november deed denken, en menigeen druppelde al snel het zweet langs het gezicht. Zweeten deden Stef en de anderen bij de pompen ook, maar dan meer van de zenuwen en oplopende frustratie. De apparaten toonden zich bijzonder recalcitrant. Pas om een uur of twaalf hoorden we ineens een

hoopgevend geronk. Die blijdschap werd echter heel snel gesmoord. Letterlijk, want door de bomen kwam een dikke, grijze walm van uitermate onwelriekende en ongetwijfeld ook zeer ongezonde, kankerverwekkende halfverbrande koolwaterstoffen. In de Rijnmond zou meteen alarmfase vijf zijn uitgeroepen. Adembenemend. Met trappende ogen en brandende longen zocht iedereen een veilig heenkomen. Maar: één der pompen was eindelijk tot leven gewekt! Na hem even te hebben laten draaien zette Stef hem uit en verplaatste hem naar een niet direct bovenwinds gelegen plekje. Waarna de kuil snel met water kon worden gevuld.

Maar ja, het was inmiddels wel pijnlijk duidelijk dat het materiaal betreurenswaardig weinig fossielen bevatte. Met grof zeven haalden we gemiddeld nog niet eens één tand per kruiwagen. De oplossing was natuurlijk om heel veel kruiwagens met zand te verwerken, al doet dit een zware aanslag op de spieren en de rug. Met een fijne zeef nat zeven leek op het eerste gezicht niet veel méér op te leveren. Maar daarom niet getreurd. Niemand liet zich kennen, en vele zakken werden gevuld met gruis. Dat wordt de volgende aanslag op de rug van velen van ons: uren gebogen zitten om al dat gruis door te werken.

De sfeer leed daar intussen niet onder. Iedereen betreurde weliswaar dat niet de gehoopte rijke oogst kon worden

...maar werkte door om er zoveel mogelijk uit te halen.

binnengehaald, maar werkte door om er toch zoveel mogelijk uit te halen. Het onophoudelijke geblaf en gekef van een groot aantal honden in een asiel iets verderop kon de sfeer ook niet verpesten. Eerder leek het ons te verenigen in een intense afkeer van de diersoort die deze geluids-overlast veroorzaakte.

Van tijd tot tijd kwamen bezoekers van het Oertijdmuseum kijken naar die rare mensen die zo fanatiek bezig waren. Dat we fossiele haaiantanden aan het zoeken waren is vooral voor kinderen erg fascinerend, maar toch vrees ik dat het ledenbestand van de WTKG er niet door zal aanzwellen. Zelfs in aanmerking genomen dat een deel van het zand voor het museum moest achterblijven was er in ieder geval ruim voldoende aangevoerd. Toen rond een uur of vier de eersten weer huiswaarts keerden was hooguit een kwart tot een derde van de hoop weggezeefd. Vlak voordat Eddy en ik weggingen deed ik zelfs nog een zeer aardige vondst, mijn beste van de dag. Een *Hexanchus gigas* (zie onder), weliswaar zonder wortel, maar met een complete kroon. Een leuke afsluiter!

Op zondag was het weer een stuk minder. Ook het aantal deelnemers lag duidelijk lager, wat waarschijnlijk zowel aan het weer als aan de beperkte hoeveelheid fossielen te wijten was, het verhaal had natuurlijk de ronde gedaan. Maar toch, als er maar voldoende mensen (en dan veel) zand zeven levert dat toch wel wat op.

Omdat er zelfs na twee dagen zeven nog flink wat materiaal over was, heeft Stef op 6 december nog een gelegenheid om te zeven georganiseerd. Ondanks (opnieuw) slecht weer had ik daar wel bij willen zijn. Een communicatiefout leidde er helaas toe dat ik niet werd opgehaald. Spijtig, maar niets meer aan te doen. Ik hoorde wel dat Stef er nog een hele fraaie *retroflexus* uit heeft gehaald, nadat hij ook al een symphysairstand van *Notorhynchus* had gevonden. En ik maar denken dat Stef alleen in grote hoeveelheden mollusken is geïnteresseerd.

Al met al kunnen we terugkijken op een zeefactie die dan wel niet opleverde wat we hadden gehoopt, maar die wel gezellig was. Een volgende keer hoop ik tijd te hebben om nog even het museum zelf in te lopen, ik was er nog nooit geweest en het zag er best interessant uit.

**Ton van Eijden, De Sparren 39, 1402 KD Bussum,
tel. 035 - 692 24 77, e-mail: eijdent@hetnet.nl*

